

תפיסת חטיבת הנעורים-שורשי עמ"י

מערך שיעור: פס הקול שלי – השיר שמספר את השורשים שלי

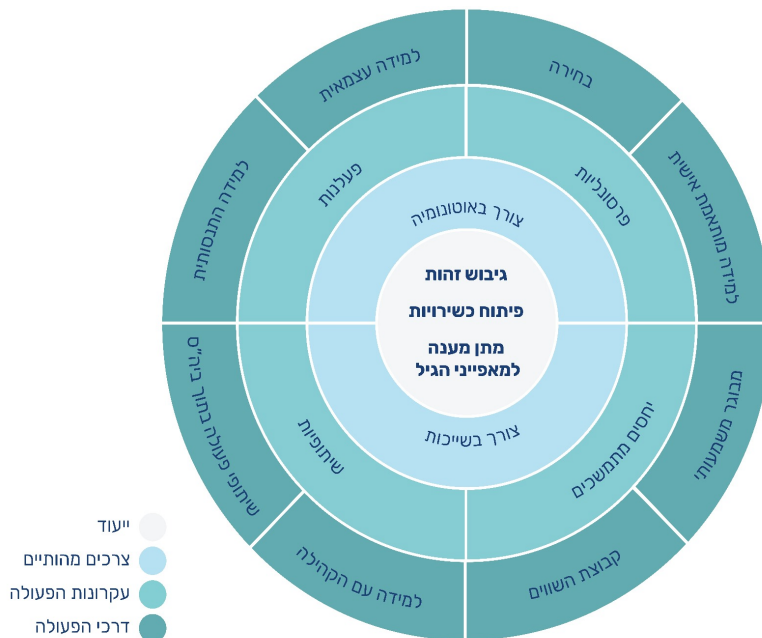
רקע למורה על תפיסת חטיבת הנעורים

תפיסת חטיבת הנעורים מייצגת את שלב המעבר בין בית הספר היסודי לחטיבה העליונה, התפיסה שמה את התלמידים במרכז ומבוססת על התמודדות עם האתגרים וההזדמנויות המאפיינים את שכבת גיל הנעורים.

במרכז המסגרת התפיסתית עומדים שלושת רכיבי הייעוד: התמודדות עם אתגרי הגיל, פיתוח כשירויות לחיים, וגיבוש עצמי של זהות ותכלית אישית. כחלק מהתפיסה זוהו שני צרכים מהותיים ביחס למרכיבים אלו בגיל ההתבגרות: צורך באוטונומיה וצורך בשייכות.

במסגרת הרצון לתת מענה לצורך באוטונומיה, זוהו שני עקרונות פעולה: פרסונליות ופעלנות. מוצע לקדם את עיקרון הפרסונליות בעזרת מיקוד בלמידה מותאמת אישית ובהרחבת הבחירה, ואת עיקרון הפעלנות (Agency) מוצע לקדם בעזרת דגש על למידה עצמאית והתנסותית.

במסגרת הרצון לתת מענה לצורך בשייכות, זוהו שני עקרונות פעולה: יחסים מתמשכים ושיתופיות. מוצע לקדם יצירת יחסים מתמשכים, קודם כל בעזרת מנגנונים שיאפשרו לחבר לכל תלמיד ותלמידה בחטיבה מבוגר או מבוגרת משמעותיים, וכהשלמה לכך לעודד פעילויות שיחזקו את החיבור עם קבוצת השווים. את עיקרון השיתופיות מוצע לקדם באמצעות חיבור החטיבה לגופים מחוצה לה ולמידה עם הקהילה, וכן על ידי עידוד שיתופי פעולה בין גורמים שונים בתוך בית הספר.

הציור מתאר ארבעה מעגלים שונים

המעגל הפנימי: מרכז מסגרת התפיסה שבה שלושת רכיבי הייעוד: התמודדות עם אתגרי הגיל, פיתוח כשירויות לחיים, וגיבוש עצמי של זהות ותכלית אישית.

המעגל השני: זהו שני צרכים מהותיים ביחס למרכיבים אלו בגיל ההתבגרות: צורך באוטונומיה וצורך בשייכות.

המעגל השלישי: זהו ארבעה עקרונות המודל: פרסונליות, פעילות, יחסים מתמשכים, שיתופיות.

המעגל הרביעי: זהו 8 דרכי פעולה ליישום עקרונות התפיסה

כיצד מערכי השיעור מייצגים את עקרון הליבה בתפיסת חטיבת הנעורים

גיבוש זהות אישית וקבוצתית

- שני המערכים עוסקים ישירות בתהליך בניית הזהות של המתבגרים, שהוא משימה מרכזית בגיל זה. הם מאזנים בין הצורך בייחודיות (אוטונומיה) לבין הצורך בהשתייכות (שייכות) קבוצתית.
- התמודדות ישירה עם השאלה "מי אני?" ובחינת מרכיבי זהות יציבים ומשתנים במעגלים שונים (משפחה, חברים, קהילה, מדינה).
 - "הפסקול שלי": ביטוי אישי של זהות דרך שיר, המייצג את השורשים והזהות המשפחתית/קהילתית.

חיזוק תחושת שייכות

- המערכים פועלים ליצירת תחושת שייכות עמוקה לכיתה, לקהילה ולבית הספר. הם הופכים את הנכסים התרבותיים האישיים (השירים, הסיפורים) לגורם מחבר.
- "מי אני?": שאלה מנחה בסיום השיעור: "באיזה מעגל אני מרגיש/ה הכי הרבה שייכות כרגע?" – מעודד רפלקציה מודעת על הצורך בשייכות.

- "הפסקול שלי": המטרה המרכזית היא לחזק את תחושת השייכות דרך חיבור מוזיקלי משותף. שימוש בשירה משותפת ובהסבר נזיר-חינוכי על סנכרון מוחי ככלי להעמקת הזהות הקבוצתית והחיבור החברתי.

פדגוגיה רפלקטיבית ופיתוח לומד עצמאי

המערכים אינם לימודיים פרונטליים, אלא מבוססים על למידה פעילה, ביטוי אישי ורפלקציה, המקדמים לומד עצמאי ובעל חשיבה רב-ממדית.

- "מי אני?": דורש הצגה עצמית רפלקטיבית במעגלים ובחירת משפטים יציבים ומשתנים - תרגול של חשיבה אנליטית על העצמי.
- "הפסקול שלי": דורש משימת הכנה (שיעורי בית) מעמיקה, הכוללת חקר מקורות של השיר וכתובה אישית. הרפלקציה האישית והשיחה הכיתתית מטפחות מודעות עצמית וחשיבה ביקורתית.

שילוב משפחה וקהילה

התפיסה מדגישה שיתופי פעולה עם הקהילה.

- המערך "הפסקול שלי" מרחיב את הלמידה מהכיתה אל הבית והקהילה. "הפסקול שלי": מפגש מוזיקלי המשכי עם הורים ("שרים שורשים") המחבר את התלמיד עם ההורה סביב נושא הזהות והשורשים, ומחזק את תחושת השייכות הקהילתית המורחבת.

חשוב למורה

מערך השיעור בנוי מארבעה חלקים:

1. הקדמה לשיעור- מצורף דף הכנה לתלמידים לקראת השיעור.
2. מהלך השיעור.
3. רפלקציה לתלמיד ולמורה.
4. המלצה לפעילות עם ההורים.

מטרות

- לחזק את תחושת שייכות של תלמידי חטיבת הנעורים דרך חיבור מוזיקלי אישי ומשותף.
- לאפשר ביטוי אישי של זהות דרך בחירה וכתובה על שיר משמעותי.
- לחוות כיצד מוזיקה יוצרת חיבור רגשי וחברתי ומחזקת את תחושת הביחד.
- להכיר את הקשר בין שירה משותפת לסנכרון מוחי, המגביר תחושת שייכות וזהות קבוצתית.

משימת הכנה לתלמידים (שיעורי בית)

בחרו שיר אחד שמייצג את השורשים שלכם ואת הזהות המשפחתית או הקהילתית שלכם. כתבו דף קצר שבו תענו על השאלות:

1. למה בחרתי דווקא את השיר הזה?

2. מה בשיר מייצג את הזהות שלי ואת המשפחה שלי?
3. מתי אנחנו שרים/שומעים אותו? (אירוע משפחתי, חג, שבת, טקס, נסיעה וכו').
4. האם כולנו במשפחה מכירים את השיר הזה?
5. האם יש לו גם קשר **קהילתי או לאומי** רחב יותר?
6. מקורות השיר: מי כתב/ה או הלחין, באיזו תקופה, באיזה הקשר?

מהלך השיעור (50 דק')

1. פתיחה (5 דק')

- המחנכת מציגה שיר אישי שמחבר אותה לשורשים ולזהות שלה, ומשתפת חלק מהתשובות שכתבה כהדגמה.

2. משחק "מי מכיר?" (20–25 דק')

- תלמיד/ה משמיעים קטע קצר מהשיר שבחרו (30–40 שניות).
- הכיתה מנסה לנחש של מי השיר.
- התלמיד/ה משתף/ת:
 - **הקשר אישי** – למה בחרתי? מתי שרים? מי מכיר?
 - **הקשר רחב** – מקורות השיר, תקופה, הקשר קהילתי/לאומי.

3. הסבר נירוחינוכי קצר (3 דק')

- "מדענים מצאו שכשאנשים שרים יחד, גלי המוח שלהם מסתנכרנים. הסנכרון הזה מחזק את תחושת **השייכות** שלנו ומעמיק את חוויית **הזהות הקבוצתית**. כשאנחנו שרים ביחד – אנחנו לא רק חולקים מוזיקה, אנחנו ממש מתחברים במוח אחד לשני."

4. רפלקציה אישית (7 דק')

כל תלמיד/ה כותב/ת במחברת:

- כשאני שר/ה את השיר הזה עם אחרים – מה קורה לי בפנים?
- האם זה חשוב לי? למה?
- איזה מקום השיר תופס בזהות שלי ובחיבורים שלי עם אחרים?
- מה זה מלמד אותי על חשיבות השייכות והזהות המוזיקלית/התרבותית שלי?

5. שיחה כיתתית קצרה (5 דק')

שאלה מנחה:

- “מה למדנו היום על הכוח של מוזיקה לחזק את תחושת השייכות ולבנות זהות משותפת?”

6. סיכום (5 דק')

- יצירת פלייליסט כיתתי מכל השירים שנבחרו (רשימה מודפסת / קובץ דיגיטלי משותף).
- משפט מסכם: “השירים האישיים שלנו הופכים לפסקול כיתתי שמחבר אותנו בזהות ובשייכות.”

הצעה למפגש מוזיקלי המשכי עם הורים

שם המפגש: “שרים שורשים – ערב מוזיקלי משפחתי”

מהלך:

1. פתיחה (10 דק'): מילות פתיחה על הכוח של מוזיקה לחבר בין דורות ולחזק שייכות וזהות.
2. הפסקול המשפחתי (30 דק'): כל תלמיד/ה מגיע עם ההורה/מלווה ויחד מציגים שיר משפחתי נבחר – משמיעים קטע קצר, משתפים בסיפור ובהקשרו (משפחתי, קהילתי, לאומי).
3. שירה משותפת (20 דק'): בחירה של 3–4 שירים שחוזרים ביותר ממשפחה אחת – שרים אותם יחד כל הקהל.
4. רפלקציה קצרה (10 דק'): שיח משותף: איך זה הרגיש לשיר ביחד? מה למדנו על השייכות שלנו כקהילה?
5. סיכום (5 דק'): הצגת “פלייליסט משפחות החטיבה” – רשימה דיגיטלית של כל השירים שהובאו.

שלבים:

- שלב אישי (שיעורי בית).
- שלב כיתתי (מערך שיעור).
- שלב קהילתי-משפחתי (מפגש עם הורים).

חשוב מאוד לעבור רפלקציה בסוף על כל היחידה/ ומה תרמה לי כתלמיד/ תובנות/ הצעות

